

Předkládaná bakalářská práce má celkem 54 číslovaných stran vč. obsahu nebo seznamů obrázků a tabulek. Jak plyne již z názvu, práce se zaměřuje na analýzu úmrtnosti ve státech severní Evropy, konkrétně v Norsku, Finsku, Švédsku a Dánsku. Vzhledem k mnoha podobnostem, ale i odlišnostem, uvedených států z hlediska socio-ekonomického, politického, historického apod. bylo možné předpokládat zajímavé poznatky i z pohledu úrovně a struktury úmrtnosti dle příčin. Studováno je období od počátku 90. let (1990) do roku 2014.

Cílem předkládané práce je srovnání celkové úrovně úmrtnosti v analyzovaných státech a následně pak i z hlediska vybraných šesti skupin příčin smrti. Cíl není v textu více rozveden nebo zdůvodněn. Kapitola nazvána „*Diskuse s literaturou*“, obsahuje spíše přehled zdrojů využitých k přípravě bakalářské práce, také se nejedná příliš o „diskusi“ těchto zdrojů, nicméně výběr použité literatury, byť není příliš obsáhlý, je víceméně odpovídající zaměření práce. Autorka v závěru této stručné kapitoly vymezuje dvě výzkumné otázky. V podstatě kopírují stanovený hlavní cíl. Pokud jsou vymezeny na základě prostudované odborné literatury, čekala bych osobně zdůvodnění volby těchto otázek nebo jejich konkrétnější specifikaci.

Následuje stručné představení hlavních zdrojů dat využitých v práci. Jsou jimi WHO a HMD. Jedná se tedy o spolehlivé zdroje vyhovující analýze úmrtnosti. Bohužel není přesně specifikováno, jaká data byla převzata ze kterého zdroje a zda jsou vzájemně srovnatelná, pokud byla v některých výpočtech kombinována. V popisu použitých metod se uvádí, že úmrtnostní tabulky byly počítány „*v DeRaS pomocí počtů živě narozených, zemřelých a středního stavu obyvatelstva k 1. 7. podle pohlaví a jednotek věku získaných z HMD.*“. Není však vysvětleno, proč nejsou využity přímo tabulky publikované v HMD. Postup výpočtu jednotlivých ukazatelů je dále stručně popsán, bylo by dobré doplnit také zdůvodnění výběru jednotlivých metod.

Dle úvodu páté kapitoly by se mohlo zdát, že obsahuje vybrané základní informace o srovnávaných státech. Autorka však po několika stranách přistupuje přímo k analýze úmrtnosti, která vzhledem ke stanovenému cíli představuje vlastně stěžejní část celé práce. Nejprve je popsán průběh vývoje naděje dožití při narození a v přesném věku 65 let, dále se autorka věnovala popisu hodnot pravděpodobnosti úmrtí podle věku (věkových skupin). Vývoj užitých ukazatelů v celé analytické části je prezentován především v grafech. Doprovodný text je jen velmi obtížně čitelný (místy spíše až nečitelný), neboť se jedná o strohý výčet hodnot patrných z grafů ev. tabulek. Bohužel zde není dodáno jakékoli zdůvodnění pozorovaných trendů nebo jejich interpretace. Navíc některé věty jsou tak přeplněny čísly uváděnými za obě pohlaví, čtyři státy a často více let, že se autorka v jejich formulaci sama ztrácela a některé věty nemají jasně daný podmět a přísudek, tedy význam v češtině.

Když čtenář v kapitole 5.1 nalezne výpočet příspěvků jednotlivých věkových skupin ke změně naděje dožití (při narození?), teprve pochopí, že se již skutečně nachází v analytické části práce. Protože v dalším textu se autorka vrací opět k základním ukazatelům (konkrétně standardizované míře podle příčin smrti a věkových skupin), osobně bych pokládala za přehlednější zařadit výpočet dekompozice, tedy poměrně detailní analýzu, až do dalšího textu. V souvislosti s provedenou dekompozicí je třeba podotknout, že v práci se nachází jak jednorozměrná dekompozice (podle věku), tak dvourozměrná (podle věku a příčin smrti). Dle výsledků jsou však rozdíly z hlediska výše příspěvků dle věku v obou typech dekompozice. Kromě toho, že v práci lze postrádat celkově zdůvodnění zařazení obou typů dekompozice, bylo by vhodné zdůvodnit i rozdíly výsledků.

Obdobnou strukturu jako kapitola 5.1 má i kapitola 5.2, která již uvažuje i příčiny smrti. Analýza je založena na výpočtu standardizované míry. Výsledky jsou opět uvedeny formou grafů a striktně popisného textu. Autorka se vyhýbá jakékoli interpretaci či zdůvodnění. Navíc je na příslušné obrázky odkazováno chybnými čísly.

Zde zmíním přímo některé konkrétní připomínky nebo otázky, které z textu této klíčové části práce vyvstaly:

- str. 23 „Pravděpodobnost úmrtí byla v této práci analyzována ve věku 0 a následně dle širších věkových skupin (1–14, 15–24, 25–39, 40–59, 60–84 let). Skupiny byly vybrány tak, aby každý interval pokrýval období života se stejnými převládajícími skupinami příčin smrti a bylo tak možné vhodně porovnat sledované země.“ – práce neobsahuje analýzu toho, v jakém věku převládají jaké příčiny smrti, ani není na podobnou analýzu odkázáno, uvedené tvrzení není tedy v práci doloženo.
- str. 28 „Změna naděje dožití ... byla ... vyšší u mužů než u žen ve všech věkových skupinách“ – nejedná se o změnu naděje dožití ve věkových skupinách, ale spíše o příspěvky věkových skupin (nebo změny úmrtnosti ve věkových skupinách) k celkové změně naděje dožití (při narození).
- název obr. 11 „Příspěvky věkových skupin na naději dožití“ – nejedná se o příspěvky **na** naději
- str. 30 a 31 – není jasné, proč jsou porovnávány počty zemřelých v jednotlivých věkových skupinách.
- str. 32 „Počet zemřelých ve věku 0–14 let na nemoci nervové soustavy tvoří u Dánů 6 % a u Dánek 4 % ...“ – nejedná se o počet, ale podíl, ale není jasné z čeho. Dále „U zemřelých na vnější příčiny smrti ve stejné věkové skupině byl podíl v roce 1990 u mužů v Dánsku a Norsku 3 % ...“ – v tomto případě již vůbec není zřejmé, z čeho jsou podíly počítány – z celkového počtu zemřelých nebo zemřelých na danou skupinu příčin?
- str. 33 „Analýza je řazena dle důležitosti vybraných příčin smrti.“ – není jasné, podle čeho autorka hodnotí „důležitost“ jednotlivých příčin smrti

Závěrečná kapitola nabízí shrnutí výše uvedených faktů. Na dvou místech se zde sice autorka pokusila o stručné zdůvodnění pozorovaných trendů, ovšem bohužel ani zde nenacházíme jasné vymezení podobností a odlišností analyzovaných států z hlediska úmrtnosti, jak by se dalo čekat dle názvu práce. Není pak jasné, proč seznam použitých zdrojů a literatury je označen jako samostatná kapitola.

Obecně považuji za účelné upozornit ještě na další drobné či významnější nedostatky:

- rozmístění textu na úvodních stránkách není ku prospěchu vzhledu
- za viz se nepíše tečka
- v textu jsou užívány nezavedené zkratky
- mnohé nepřesnosti pramení patrně z nepozornosti autorky – např. na některých místech (např. str. 45) došlo k záměně pojmů naděje dožití a úmrtnost, některé formulace nedávají dobrý smysl, některé informace se opakují a to i v rámci několika řádků

Obecně si práce vytyčila cíl, který byl na úrovni bakalářské práce poměrně dobře naplnitelný. Vyžadovalo by to však větší propojení poznatků z prostudované odborné literatury a vlastní analýzy. Zároveň by patrně práci prospělo konkrétnější vymezení např. dílčích cílů nebo výzkumných otázek, které by se pak staly jasným pojítkem celé práce a pomohly také zdůvodnit volbu postupu nebo užitých ukazatelů. Kromě toho, jak bylo řečeno, vlivem nepozornosti nebo časového tlaku autorka pravděpodobně podcenila závěrečnou kontrolu a úpravy a práce obsahuje značné množství formálních či stylistických chyb.

Na druhou stranu lze předpokládat, že autorka samostatně provedla předkládanou analýzu, aplikovala vhodné demografické nástroje a (až na výjimky) výsledky dobře graficky prezentovala. Z tohoto pohledu lze práci považovat za odpovídající nárokům běžně kladeným na bakalářské práce, a proto předkládanou práci **doporučuji k obhajobě.**

V Praze dne 24. 5. 2018

RNDr. Klára Hulíková Tesárková, Ph.D.

Oponentka práce